

bestående af udelukkende sovjetiske bidrag. Man savner en litteraturliste, ligesom et sagindeks ville have været nyttigt.

Bent Jensen

BENITO SCOCOZZA: *Socialismens historie* bd. 3. Fra 2. verdenskrig til 70'erne. København, Historie & Klassekamp/Suenson, 1980. 431 s.

Dette er tredje og afsluttende bind i den *Socialismens historie*, hvis første bind udkom i 1976, skrevet af Niels Finn Christiansen, og hvis andet bind udkom i 1977, forfattet af Søren Federspiel og Niels Ole Højstrup Jensen. Oprindeligt skulle der også være kommet et fjerde bind med kilder og register til alle bindene, men det har man i mellemtiden opgivet.

I et fælles forord til seriens bd. 1 hed det, at alle forfatterne havde teoretisk udgangspunkt i »den historiske materialisme«. I dette sidste bind hedder det, at forfatteren tager udgangspunkt i »den marxistiske opfattelse af historien«. Jeg efterlyste i min anmeldelse af bd. 2 (HT bd. 80 (1980), s. 283 f.) en mere præcis redegørelse for, hvad der lå i disse påberåbte begreber, der jo opfattes og praktiseres vidt forskelligt af forskellige forfattere. Jeg efterlyste også nogle overvejelser over, hvilke ledende synspunkter der var taget i anvendelse ved udvælgelse og disposition af stoffet. Endelig spurgte jeg om, hvad forfatterne forstår ved selve emnet for serien: »socialismen«.

I dette tredje bind er der faktisk et afsnit med titlen »Om emnet«. Heri hedder det, at forfatteren vil skildre de socialistiske bevægelser og samfunds udvikling. Men hvilke bevægelser og samfund er sandt socialistiske? Forfatteren afstår fra at fremlægge en definition, men vil på den anden side heller ikke operere med et udflydende socialismebegreb. I stedet stilles læseren i udsigt, at man undervejs i bogen vil få at vide, hvilke *erklærede* socialistiske bevægelser eller samfund der på dette eller hint tidspunkt faktisk *var* socialistiske eller ikke.

Denne forbløffende usikkerhed og mangel på stringens afspejler tydeligvis det dilemma, forfatteren som erklæret socialist, marxist og tilhænger af den kinesiske kommunistes udvikling befinder sig i. Det må heller ikke være nemt. For 30 år siden var Sovjetunionen et socialistisk samfund og blev opfattet som sådant af folk, der byggede på »den historiske materialisme«. Nu vurderes samme Sovjetunion – også som det var for 30 år siden – af nogle som et kapitalistisk land, mens andre fastholder dets socialistiske karakter. Og begge de modstridende opfattelser hævder at basere deres »videnskabelige« opfattelse på »den historiske materialisme«. Forfatteren karakteriserer en bog, der er nævnt i litteraturlisten, som værende »i overensstemmelse med de synspunkter, de kommunistiske parter havde i begyndelsen af 1950'erne«. På samme måde kan man karakterisere den foreliggende bogs synspunkter som værende i overensstemmelse med de paroler, visse kommunistiske partier har (eller havde?) i begyndelsen af 1980'erne. Spørgsmålstegnet skyldes, at disse synspunkter har været i hastig udvikling og undergivet voldsomme svingninger i takt med udfaldene af de politiske magtkampe inden for ledelsen af det kinesiske kommunistiske parti.

Det tjener intet formål at diskutere en renlivet politisk traktat i dette tidsskrift. Bogen har udelukkende en vis interesse som udtryk for bestemte strømninger inden for visse politiske smågrupper i det politiske spektrum. Der er ikke antydning af definition af de hovedbegreber, der anvendes, derimod total vilkårlighed i brugen heraf. At give denne form for politisk traktatskriveri betegnelsen »materialistisk« er forbløffende. Hele fremstillingen er gennemsyret af et »idealistisk« historiesyn. Intetsteds gøres der forsøg på at beskrive forholdet mellem det materielle grundlag og »overbygningsfænomenerne« eller at begrunde sidstnævnte med førstnævnte. Tværtimod er »overbygningen« noget, der vilkårligt kan ændres af et politisk parti uden hensyn til »basis«. Dette kommer vel tydeligst frem i forbindelse med

beskrivelsen af udviklingen i Kina. Her tales der om den kommunistiske fællesånd og opdragelse som drivkraft for udviklingen; om Mao, der ville ændre »hele samfundets åndelige situation«; om omformning af alle de »dele af overbygningen, der ikke svarede til den økonomiske basis«; og om hvem der fulgte Mao »mest renfærdigt«.

Mange af bogens beskrivelser er ganske bizarre. Således hedder det f.eks. at parti- og statsledelsen i Sovjetunionen i 1950'erne frygtede, at arbejderne og bønderne skulle »tage dem ved vingebeinet«. Jeg vil tro, at det snarere forholdt sig stik modsat. Om Stalin hedder det (i en i øvrigt overordentlig positiv vurdering af dennes kamp for »socialismens opbygning«), at han for Sovjetunionens og kommunismens fjender var en blodig diktator. Det var vel rigtigere at skrive, at han var en blodig diktator for det sovjetiske folk.

Bogen er en perfekt illustration af kampråbet »Alt er politik!«. Forfatteren mener, at seriens bind kan anvendes på alle trin i uddannelserne fra HF og gymnasier til seminarier og universiteter. Det kan de naturligvis også, men da som kilde til en bestemt politisk grupperings problemer med at tilpasse sig de løbende politiske ændringer i (dele af) den kommunistiske bevægelse.

Bent Jensen

LEONID BRESJNEV: *Vor kurs er fred og socialisme. Taler og artikler II.* København og Moskva, Sputnik og Progres, 1981. 337 s. 50.00 kr.

»Produktionen af landbrugsvarer pr. person vokser uophørligt. Der er opnået betydelige fremskridt i kornproduktionen. Bomuldsproduktionen har gennemgået en stabil udvikling. Der er endvidere udrettet meget i husdyrbruget. Produktionen af kød, mælk og æg er vokset mærkbart. Men der er stadig problemer tilbage, og befolkningens behov for kødprodukter er endnu ikke dækket fuldt ud... Målet er i 1979 at fordoble tilvæksten i kødproduktionen. De nødvendige foranstaltninger hertil blev opridset på juli- og novemberplenarmøderne i SUKPs centralkomité sidste år«.

Sådan lyder et typisk uddrag fra denne bogs taler og artikler, udsendt i anledning af, at Sovjetunionens daværende førstemand – generalsekretæren, præsidenten og marskallen – den 19. december 1981 fyldte 75 år. Uddraget er fra en tale, Bresjnev holdt i marts 1979. Situationen på »landbrugsfronten« er siden da blevet mærkbart forværret. Høstudbyttet lå i alle årene 1979–1982 langt under planmålene, og der er blevet indført rationering på bl.a. kød – uden at det dog betyder sikkerhed for i det hele taget at få den tilmålte ration.

Der er med andre ord tale om nogle ideologiske tekster, hvis værdi (om nogen) ikke består i deres udsagn om den sovjetiske virkelighed, men i deres illustration af det billede, sovjetledelsen ønsker at præsentere for omverdenen. Udgivelsen af første bind taler og artikler på dansk blev i sin tid af Pravda karakteriseret som »en begivenhed af stor samfundsmæssig, politisk og kulturel betydning«. Denne karakteristik er af samme art som bogens indhold: uden synderlig forbindelse med virkeligheden.

Bresjnev er ikke nogen stor taler eller beåndet skribent, selv om han har fået tildelt Sovjetunionens højeste litterære udmærkelse for sine bøger. At nogen frivilligt skulle købe den foreliggende bog forekommer ikke troligt, og de, der måtte købe den, ville sandsynligvis hurtigt give op eller falde i søvn under læsningen. Som ved så meget andet sovjetisk skal man ikke anlægge normale bedømmelseskriterier ved vurderingen af den foreliggende bog. I stedet skal man se selve udgivelsen og omstændighederne i forbindelse hermed som det egentlige budskab. Og dette budskab – der primært er rettet til den sovjetiske befolkning – går ud på at føre generalsekretæren frem som international statsmand, hvis tanker og ord er så værdifulde og eftertragtede, at alle folkeslagene indbefattet danskerne ønsker at gøre sig bekendte hermed og derfor nødvendigvis må have dem oversat til deres eget sprog.